

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Különböző vállalati formák (saját kezdeményezésű vélemény)

(2009/C 318/05)

Előadó: **Miguel Ángel CABRA DE LUNA**

Társelőadó: **Marie ZVOLSKÁ**

2008. július 10-én az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság Eljárási Szabályzata 29. cikkének (2) bekezdése alapján úgy határozott, hogy saját kezdeményezésű véleményét készíti a következő tárgyban:

„Különböző vállalati formák.”

A bizottsági munka előkészítésével megbízott „Egységes piac, termelés és fogyasztás” szekció 2009. szeptember 9-én elfogadta véleményét. (Előadó: Miguel Ángel CABRA DE LUNA; társelőadó: Marie ZVOLSKÁ.)

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 2009. szeptember 30 – október 1-én tartott, 456. plenáris ülésén (a 2009. október 1-i ülésnapon) 113 szavazattal, 4 tartózkodás mellett elfogadta az alábbi véleményt.

1. Következtetések és ajánlások

1.1 A vélemény célja az Európai Unióban alapított vállalatok különböző formáinak bemutatása. Az egységes piac megvalósítása és az európai szociális modell fenntartása, valamint a foglalkoztatásra, a versenyképességre és a társadalmi kohézióra irányuló lisszaboni célkitűzések szempontjából nagyon fontos ennek a sokszínűségnek a védelme és megővése.

1.2 A vélemény a vállalatokat szabályozó jogi keret, valamint a sokszínűséget és a vállalati formák sokféleségét támogató versenypolitika szükségességére helyezi a hangsúlyt. Ez a sokféleség egyébként az EU egyik legfőbb kincse. A fentiek célja, hogy azonos feltételeket teremtsenek valamennyi különböző vállalati forma számára, mindegyikük jellegzetességét figyelembe véve.

1.3 A különböző vállalati formák sokszínűségét és sokféleségét a Szerződés is elismeri, és tulajdonképpen maga a valóság szülte, hiszen eltérő jogállásokat fogadnak el, vagy vesznek éppen fontolóra.

1.4 Ennek a sokféleségnek is köszönhető az EU-ra jellemző jólét. A sokféleség kulcsfontosságú Európa számára, melynek mottója: „Egység a sokféleségben”. Minden vállalati forma az

európai történelem egy-egy aspektusát tükrözi, és közös emlékezetünk és kollektív kultúránk, azaz „kultúránk” hordozója. Meg kell őrizni ezt a sokféleséget.

1.5 Ez a sokféleség nagyon fontos a növekedéssel, munkahelyteremtéssel, fenntartható fejlődéssel és a társadalmi kohézióval kapcsolatos lisszaboni célkitűzések eléréséhez, melyek a vállalatok versenyképességének megtartására és fejlesztésére épülnek.

1.6 A versenyjog célja nem az egységesség, hanem olyan kiegyensúlyozott jogi keret biztosítása kell hogy legyen, amely alkalmazható az eltérő vállalati formákra, melyeknek képesnek kell lenniük a fejlődésre úgy, hogy közben megőrzik saját céljait és munkamódszereiket.

1.7 Az EGSZB arra kéri az Európai Bizottságot, hogy kezdjen el dolgozni a szövetségek és segélyegyletek különálló európai alapokmányának elfogadásán. Üdvözi, hogy megkezdődött az európai alapítványi alapokmánnal kapcsolatos munka, és reméli, hogy ennek eredményeként hamarosan elkészül az alapítványokra vonatkozó európai alapokmány. Üdvözi az európai szövetkezetekre vonatkozó szabályozás egyszerűsítését, melynek összetettsége lassítja annak fejlesztését.

1.8 A segítséget, tájékoztatást, jogi és marketing-tanácsadást nyújtó szolgáltatásoknak és hálózatoknak, illetve egyéb szolgáltatásoknak is ki kell terjedniük valamennyi vállalatípusra.

1.9 Az EGSZB arra kéri az Európai Bizottságot, hogy számviteli kérdésekben vegye figyelembe a szervezetek státuszát, és a tagok jegyzett tőkéjét idegen tőke helyett inkább a szervezetek részvényeseinek saját tőkéjeként kezelje, amíg a tagból – a szervezetből való kiváláskor –hitelező nem lesz.

1.10 A szervezetekre, segélyegyletekre, szövetségekre, alapítványokra és hasonló vállalatokra vonatkozó gazdasági statisztikák nagyon korlátozottak és heterogének, ezáltal nehéz az ilyen vállalatok elemzése és annak megítélése, hogy mennyiben járulnak hozzá a főbb makrogazdasági célok megvalósításához.

1.10.1 Ezért az EGSZB azt kéri az Európai Bizottságtól és a tagállamoktól, hogy mozdítsák elő a fenti vállalatípusokra vonatkozó statisztikai nyilvántartások készítését. Elsősorban szatellit számlák létrehozásáról van szó, a Nemzeti Számlák Európai Rendszere (ESA 95) harmonizált kritériumainak megfelelően, melyeket a szociális gazdaság vállalataira (szervezetek és önszervező társaságok) vonatkozó szatellit számlák kidolgozásáról készített kézikönyv⁽¹⁾ és az Európai Unió szociális gazdaságáról készült EGSZB-jelentés⁽²⁾ részletez.

1.11 Az EGSZB felszólítja az Európai Bizottságot, hogy ösztönözze a tagállamokat arra, hogy vizsgálják meg annak lehetőségét, hogy igazolt társadalmi értékük és a regionális fejlődéshez való elismert hozzájárulásuk alapján kompenzációs intézkedéseket biztosítsanak a vállalatoknak.⁽³⁾

1.12 Az EGSZB felszólítja az Európai Bizottságot, hogy az európai versenyképesség szempontjából alapvető elemnek számító, a vállalatformák sokféleségével foglalkozó megfigyelőközpont létrehozásán túl fejlessze tovább a már meglévő és

szükséges szerveket, melyeknek feladata egyrészt annak biztosítása lenne, hogy a vállalatokat semmilyen őket érintő politika ne diszkriminálja, másrészt pedig hogy egyeztessenek a különböző európai bizottsági osztályokkal ebben az ügyben.

1.13 Végül az EGSZB arra szólít fel, hogy azokban az esetekben, amikor bizonyítják képviseliségüket, vonják be a szociális párbeszédbe mindazokat a szervezeteket, amelyek a különböző vállalati formák közül a leginkább képviselési jellegűek.

2. A cégformák sokfélesége és a belső piac az Európai Unióban

2.1 Az Európai Unióban létező vállalatok sokfélesége összetett és sokszínű történelmi fejlődésünk hozadéka. A vállalati formák mindegyike egy bizonyos és az egyes európai országokban gyakran eltérő történelmi, társadalmi és gazdasági helyzetre adott válasznak felel meg. Ráadásul a vállalatoknak folyamatosan fejlődniük és alkalmazkodniuk kell a változó társadalmi és piaci viszonyokhoz, akár jogi formájukat is módosítva. A vállalati formák sokasága és sokfélesége ezért az Európai Unió örökségének értékes részeként fogható fel, és alapvető jelentőségű a lisszaboni stratégia növekedési, munkahely-teremtési, a fenntartható fejlődéssel és a társadalmi kohézióval kapcsolatos célkitűzéseinek elérésében, melyek alapja a vállalatok versenyképességének megtartása és fejlesztése. Ennek a sokféleségnek a védelme és megóvása rendkívül fontos a versenyképes piacok, a gazdasági hatékonyság és a gazdasági szereplők versenyképességének biztosítása szempontjából, uniós szinten fenntartva a társadalmi kohéziót.

2.2 Mindezt elismerik az európai intézmények is a Szerződés 48., 81. és 82. cikkének rendelkezéseiben és a Lisszaboni Szerződés⁽⁴⁾ 3. cikkének (3) bekezdésében, amely az Unió egyik céljaként olyan szociális piacgazdaságot javasol, amely a piaci szabályok, illetve az egyének mint dolgozók és polgárok szociális védelme közötti egyensúlyra épül.

2.3 A vállalati formák sokfélesége különböző olyan kritériumok alapján határozható meg, mint a méret, a jogi szerkezet, a finanszírozási formák, a célkitűzések, a tőkéhez párosított pénzügyi és politikai jogok (nyereségmegosztás, osztalékelosztás, szavazati jogok) vagy a tőkeösszetétel (magán vagy köz), a vezetők kinevezése, az (európai, nemzeti és helyi) gazdaságban betöltött szerep, a munkahelyek, a csődkockázat stb. Mindezek egy sokféleségi mátrixot képeznek, amely leegyszerűsítve az alábbi táblázatban foglalható össze:

⁽¹⁾ Kézikönyv a szociális gazdaság vállalataira (szervezetek és önszervező társaságok) vonatkozó szatellit számlák kidolgozásáról. CIRIEC, az Európai Bizottság megbízásából, 2006.

⁽²⁾ CIRIEC, „Az Európai Unió szociális gazdasága”, EGSZB, Brüsszel, 2008. www.cese.europa.eu, ISBN szám: 928-92-830-08-59-0.

⁽³⁾ HL C 234., 2005.9.22.

⁽⁴⁾ Az EU-Szerződésnek a Lisszaboni Szerződés utáni egységes szerkezetbe foglalt változata. HL C 115., 2008.5.9.

AZ EURÓPAI UNIÓBAN MŰKÖDŐ VÁLLALATI FORMÁK SOKFÉLESÉGE

MÉRETTÍPUS	Multinacionális	Nagyvállalat	Kis- és középvállalat
Állami tulajdonú	X	X	X
Tőzsdén jegyzett	X	X	X
Tőzsdén nem jegyzett		X	X
Családi vállalkozás		X	X
Partnerség	X	X	X
Szövetkezet	X	X (*)	X (*)
Önsegélyező társaság		X (*)	X (*)
Alapítvány		X (*)	X (*)
Szövetség		X (*)	X (*)
A tagállamokban található egyéb non-profit forma		X (*)	X (*)

(*) Ezeket a cégformákat néhány tagállamban szociális gazdasági vállalkozásnak hívják, illetve így nevezi őket az Európai Parlament, az Európai Bizottság és az EGSZB is. Szociológiai kategóriáról van szó, nem pedig jogiról.

Az Európai Bíróság joggyakorlata⁽⁵⁾ értelmében az alapítványok, szövetségek és más non-profit szervezetek is „gazdasági szereplőnek” számíthatnak, amennyiben az EK-Szerződés 43. és 49. cikke szerint „gazdasági tevékenységet” végeznek – ezért szerepelnek a szóban forgó osztályozásban.

2.4 Igaz, hogy minden vállalat közös célja az *értékteremtés és a profitmaximalítás*, az érték és az eredmények (profit) értelmezésének paraméterei és koncepciói azonban eltérhetnek egymástól a vállalat típusától és attól függően, hogy mik a céljai azoknak, akik felügyelik a vállalatot, vagy hasznélvezői tevékenységének. Egyes esetekben az eredmények maximalítása a részvényes tagok által befektetett tőke legjobb megtérülését jelenti; más esetekben viszont az értékteremtés és az eredmények maximalítása a tagoknak vagy általánosságban a köznek nyújtott szolgáltatások minőségének maximalizálását jelenti (például egy oktatási szövetkezetnél, ahol a tulajdonos tagok a családok, vagy az önszervező egyesületek, illetve a közszolgáltatási kötelezettségek esetében).

2.4.1 Bizonyos nagyvállalatok esetében az is lehetséges, hogy nincsenek részvényes tagok, a nyereséget pedig visszaforgatják, vagy közhasznú szociális célokra fordítják, ahogy azt egyes európai országok takarékpénztárai teszik.⁽⁶⁾

2.4.2 Ugyanakkor számos helyi kötődésű mikrovállalatnál és kkv-nál az értékteremtést nem csupán pénzügyi profitcélok formájában határozzák meg, hanem olyan szociális jellegű célkitűzésekben is, mint a munkakörülmények, az önrányítás stb.

2.5 A továbbiakban a méret és a tulajdonlás típusa szerinti különböző vállalatformák részletesebb leírása következik.

⁽⁵⁾ Lásd például az alábbi ügyeket: C-180/98, C-184/98 (Pavlov) és C-352/85 (Bond van Adverteerders).

⁽⁶⁾ Az elmúlt 50 évben a gazdasági szakirodalom hangsúlyozta, hogy a cégforma függvényében milyen eltérő céllal működhetnek vállalatok – lásd B. Ward (1958), E. D. Domar (1967); J. Vanek (1970); J. Meade (1972) és J.L. Monzón (1989). A szociális gazdaság vállalataira (szövetkezetek és önszervező társaságok) vonatkozó szatellit-számlák kidolgozásáról szóló kézikönyv (ld. az 1. lábjegyzetet) által idézett szerzők.

2.6 A méreteik miatt általában a tőzsdén is jegyzett multinacionális cégek és nagyvállalatok a gazdasági rendszereken belül kiemelkedőek a termelékenység és a versenyképesség terén, és amennyiben kedvező eredményt érnek el, magas szintű foglalkoztatást képesek fenntartani.⁽⁷⁾

2.7 A vállalatok versenyelőnye egyre nagyobb mértékben ered az olyan versenystratégiákból, amelyekben a kutatás, a fejlesztés és a technológiai innováció (K+F+I) játssza a központi szerepet. A multinacionális cégek és nagyvállalatok vezető szerepet töltenek be az uniós gazdaság magánszektora által végzett K+F+I-ben, bár még mindig nincs elegendő multinacionális cég vagy nagyvállalat a világgazdaság vezető ágazataiban. Igaz ugyan, hogy maguk a nagyvállalatok és multinacionális cégek fontosak a gazdaság és a foglalkoztatás szempontjából, emlékeztetni kell azonban arra, hogy gyakran mindegyikük egy olyan nagy, világméretű termelési hálózat része, amelyet vagy egymással szoros kapcsolatban levő kkv-k (hálózati nagyvállalat) vagy független vállalatok tesznek ki (moduláris termelési hálózatok). A jelenlegi gazdasági válság által okozott termelés-visszaszesés és munkahelycsökkenés lassulását éppen azok az európai országok észlelik legelőször, amelyekben a legmagasabb a multinacionális cégek és nagyvállalatok aránya.

2.8 Mivel ezek a vállalatok az elmúlt évtizedekben termelési folyamataik és szolgáltatási infrastruktúráik jelentős részét kiszervezték kkv-knak, ez utóbbiakban a termelés és a foglalkoztatás szintje sok más tényezőtől kívül a multinacionális cégek és nagyvállalatok megbízásaitól függ, amelyek ezért utat nyitnak ahhoz, hogy Európa pozícionálja magát a világpiacon. Annak ellenére, hogy a világ 40 legnagyobb ipari vállalatának 30 %-a az EU-ban működik,⁽⁸⁾ ezek teljes piacrésze csupán 24 %-ot

⁽⁷⁾ Egyes európai országok takarékpénztáraihoz hasonlóan bizonyos esetekben a nagyvállalatoknak sincsenek részvényes tagjaik, és semmilyen módon nem osztják zset a profitot. Vannak olyan nagyvállalatok, szövetkezeti vállalatok is, amelyek tőzsdén nem jegyzett részvényeket bocsátanak ki, illetve olyan segélyegyletek, amelyek nem a tagoktól szerzett tőkével, hanem saját tőkéjükkel és tartalékaikkal működnek.

⁽⁸⁾ www.forbes.com *The Global 2000* (A világ 2000 legnagyobb vállalata), 2008. február 4.

tesz ki, és számos csúcstechnológiai szektorban (mint például az információs és kommunikációs technológiákra alapulóknak) az EU egyetlen nagyvállalattal képviselteti magát.

2.9 A kkv-k, kkv-hálózatok, mikrovállalkozások és független munkavállalók alapvető technológiai változásokat indítottak el az elmúlt évtizedekben, és az európai gazdaság alapját jelentik: az uniós vállalatok 99 %-a kkv, és ők adják a munkahelyek 66 %-át.⁽⁹⁾ Bár ezek általában tőzsdén nem jegyzett cégek, tőkéjük növeléséhez vagy kockázati tőkéjük emeléséhez jegyztetik magukat a tőzsdén.

2.9.1 Általánosságban nem csak a *kisvállalkozói intézkedéscsomag*⁽¹⁰⁾ keretében kellene támogatást nyújtani a kkv-knak. A kkv-k gyakran lehetőséget nyújtanak a munkahelyek megtartására, mivel azok az érdekcsoportok, amelyek létrehozták és felügyelik ezeket a vállalkozásokat, olyan emberekből állnak, akik szorosan kötődnek ahhoz a területhez, ahol tevékenykednek, és kiváló munkahely-teremtési és –megőrzési képességről tettek tanúbizonyosságot. A kkv-k „a vállalkozói kultúra természetes inkubátorai”, állandó gyakorlóterepet biztosítanak a vállalatigazgatók és –vezetők számára.

2.10 Tulajdonosi szerkezetük alapján az általános érdekű szolgáltatásokat végző vállalatok lehetnek államiak, vegyes tőkéjűek, illetve rendelkezhetnek magánvállalati cégformával is. Földrajzi szempontból ugyanúgy lehetnek multinacionálisak, mint országosak vagy éppen helyiek, bár legtöbbjük helyi és regionális szinten működik. Tevékenységük középpontjában olyan általános érdekű szolgáltatások nyújtása áll, mint például a tömegközlekedés, az energia- vagy vízszolgáltatás, a hulladékkezelés, a kommunikáció, szociális és egészségügyi szolgáltatások, az oktatás stb., ugyanakkor az sincs kizárva, hogy ezek a vállalatok kereskedelmi tevékenységet végezzenek, amennyiben megfelelnek az átláthatóságról szóló 93/84/EGK irányelvnek.⁽¹¹⁾ Általános érdekű tevékenységet végeznek, emellett nyereségüket helyi és regionális tevékenységekbe forgatják vissza; így jelentős mértékben hozzájárulnak a társadalmi, gazdasági és regionális kohézióhoz. Az általános érdekű szolgáltatásokat nyújtó vállalatok – alapszolgáltatások biztosítóiként – alapvető szerepet játszanak a gazdaság élénkítésében olyan kulcsfontosságú ágazatokba investálva, amelyek hűzóerővel bírnak a gazdaság többi részére nézve (áramszolgáltatás, telekommunikáció és ehhez kapcsolódó infrastruktúra, közlekedés stb.).

2.11 A tőzsdén jegyzett vállalatok tulajdonosai ezek jegyzett részvényesei, akik a nyilvános tőzsdépiacokon kereskednek részvényikkel.

2.12 A tőzsdén nem jegyzett cégek lehetnek nagyok is és kicsik is, de részvényeik (vagy osztaléktöbblet-re jogosító részvé-

nyeik vagy egyéb részvényeik) – ahogy a nevük is mutatja – nincsenek jegyezve a tőzsdén. Mindazonáltal a nem jegyzett cégek számos esetben azon dolgoznak, hogy bevezessék őket a tőzsdére, különösen akkor, ha kockázati tőke vagy magánbefektetők is be vannak vonva. Még magán kkv-k is alkalmazhatják a tőzsdéi jegyzést tőkéjük annak érdekében történő megemelésére, hogy kibővítsék üzleti tevékenységüket.

2.13 A családi vállalkozások a vállalkozói kultúra elterjesztésének nagyon hatékony eszközét jelentik, és emberek milliói számára még mindig ez a forma a legjobb módja annak, hogy vállalkozásba fogjanak. Családi vállalkozás esetén nemcsak kkv-kra kell gondolni, ahol a többséget jelentik, hanem nagy családi vállalkozásokra is, amelyek az olyan nagy országokban, mint Németország, az Egyesült Királyság, Olaszország vagy Franciaország az összes nagyvállalat 12–30 %-át teszik ki.⁽¹²⁾ A családi vállalatok, akár kicsik, akár nagyok, a család állandó ellenőrzése alatt állnak, még akkor is, ha részvénytársaságokról van szó. Ezekben az esetekben nem cél a tőzsdéi bevezetés.

2.14 A partnerségek – bár léteznek ilyenek egyéb uniós országokban is – az angolszász kultúra jellemző üzleti vállalkozásai, amelyeket általában szakemberek hoznak létre. Az egyes magányszemélyek közötti partnerségre épülő cégek hatékony eszközt jelentenek bizonyos szakmákban (üggyvédek, könyvelők stb. körében) a szakmai üzleti világban való részvételle. Az ilyen típusú cég tulajdonosai a partnerek, akik között a legfőbb kötelek, a befektetett tőkén kívül, saját munkájuk. Amikor a partnerek nyugdíjba vonulnak vagy kiszállnak a partnerségből, átruházzák részüket a partnerségre.

2.15 Végezetül, az uniós vállalatípusok elemzésének befejezéseként megemlítendő, hogy eltérő, ám hasonló szervezeti felépítésű és működésű magánvállalatok széles köre végez olyan szociális célú tevékenységet, amelyek fő célja inkább az emberek szükségleteinek kielégítése és kevésbé a befektetői tőke megtérülésének biztosítása.⁽¹³⁾ Ezek leginkább szövetkezetek, segélyegyletek, szövetségek és alapítványok.⁽¹⁴⁾ Az európai bizottsági, európai parlamenti és EGSZB-dokumentumok *szociális gazdasági vállalkozás*⁽¹⁵⁾ gyűjtőnév alatt általában együtt említik az ilyen típusú vállalatokat. Bár ez a kifejezés nem bevett minden uniós tagállamban, és mások a „harmadik szektor”,⁽¹⁶⁾ „harmadik rendszer”, „szolidáris gazdaság” stb.

⁽¹²⁾ A Colli, P Fernández és M Rose, (2003): „A családi vállalkozások fejlődésének döntő nemzeti tényezői? Családi vállalkozások Nagy-Britanniában, Spanyolországban és Olaszországban a 19. és a 20. században”, *Enterprise & Society*, 4, 28–64. o.

⁽¹³⁾ Az *Európai Unió szociális gazdasága* (lásd a 2. lánkjegyzetet).

⁽¹⁴⁾ Európai parlamenti jelentés a szociális gazdaságról (2008/2250 (INI)).

⁽¹⁵⁾ Az Európai Bizottság számos dokumentumban utal a szociális gazdasági ágazatra; pl. COM(2004) 18 végleges „Európai szövetkezeti vállalatok támogatása” (4.3. pont) – magyarul nem érhető el.

⁽¹⁶⁾ Például az Egyesült Királyságban létezik a Harmadik Szektor Iroda (OTS), amely önkéntes és közösségi csoportokat, szociális vállalatokat, karitatív szervezeteket, szövetkezeteket és segélyegyleteket fed le, azaz ugyanolyan jellegű vállalatípusokat, amelyeket ez a dokumentum „szociális gazdasági vállalkozás” néven említ. A Harmadik Szektor Iroda (OTS) kormányzati szerv, amely a kabinetiroda részeként működik (www.cabinetoffice.gov.uk).

⁽⁹⁾ HL C 120., 2005.5.20., 10. o. (2.1. pont); HL C 112., 2004.4.30., 105. o. (1.7. pont); A „Small Business Act” kisvállalkozói intézkedéscsomag, HL C 182., 2009.8.4., 30. o.

⁽¹⁰⁾ COM(2008) 394 végleges: „Gondolkozz előbb kicsiben!” Európai kisvállalkozói intézkedéscsomag; „Small Business Act”.

⁽¹¹⁾ A Bizottság 93/84/EGK irányelve (1993. szeptember 30.) a tagállamok és a közvállalkozások közötti pénzügyi kapcsolatok átláthatóságáról szóló 80/723/EGK irányelv módosításáról (HL L 254., 1993.12.10., 16–18. o.).

kifejezéseket használják, ezek mindegyike azokat a vállalatokat takarja, amelyek ugyanazokat a vonásokat hordozzák Európa minden részén. ⁽¹⁷⁾

3. A szociális vetület

3.1 Bár a multinacionális cégeknek, nagyvállalatoknak és kkv-knak nincs kimondottan szociális jóléttel kapcsolatos célkitűzésük, piaci működésük jelentősen hozzájárul a versenyképességhez és a foglalkoztatáshoz, és átfogó szociális vetülettel bír. Ez az általános szociális és területi vetület teljességgel egyértelmű a lokálisan működő és az adott területhez szorosan kötődő kkv-k és mikrovállalkozások esetében.

3.2 A szövetkezetek, segélyegyletek, szövetségek és alapítványok szintén fontos szereplőknek számítanak az EU-ban, és jelentős gazdasági tevékenységet végeznek az ötből három intézményi szektorban, amelyekbe a Nemzeti Számlák Európai Rendszere (ESA 95) csoportosít minden gazdasági döntéshozói központot a nemzeti gazdaságok mindegyikében. ⁽¹⁸⁾ A szociális gazdaság az európai vállalatok 10 %-át, azaz 2 millió vállalatot ⁽¹⁹⁾ és a fizetett munkavállalók 7 %-át foglalja magában. ⁽²⁰⁾ A szövetkezeteknek 143 millió tagjuk van, az önszervező egységeknek 120 millió, a szövetségek pedig az EU népességének 50 %-át magukban foglalják. ⁽²¹⁾

3.2.1 Akár kicsik, akár nagyok, ezek a vállalatok olyan területeken és/vagy szociális övezetekben találhatóak, melyek problémái és kihívásai veszélyt jelentenek a belső piacra és a társadalmi kohézióra, és amelyeken internalizálják a szociális költségeket és kedvező külső hatásokat generálnak.

3.2.2 Mivel erősen kötődnek a helyi közösségekhez, és kiemelt céljuk az emberek szükségleteinek kielégítése, ezek a vállalatok nem költöznek el, hatékonyan küzdve ezáltal a vidéki területek elnéptelenedése ellen, és elősegítve a hátrányos helyzetű régiók és települések fejlődését. ⁽²²⁾

⁽¹⁷⁾ 2008/2250(INI) sz. jelentés. (lásd a 13. lábjegyzetet).

⁽¹⁸⁾ Az ESA 95 a hasonló típusú gazdasági magatartást mutató szervezetek (ESA 95, 2.18) mindegyikét 5 nagy szektorba sorolja (ESA 95, 2.2. táblázat): a) nem pénzügyi vállalatok (S.11); b) pénzügyi vállalatok (S.12); c) államháztartás (S.13); d) háztartások (S.14) és e) háztartásokat segítő non-profit intézmények (S.15). Az ESA 95 a különböző termelési egységeket is besorolja *nemzetgazdasági ágazatokba*, mindegyikbe olyanok tartoznak, amelyek azonos típusú *termelőtevékenységgel foglalkoznak* (ESA 95, 2.108), és további 5 különböző szintű alosztályra bontja tovább őket, melyek 60, 31, 17,6 és 3 nemzetgazdasági ágazatot tartalmaznak. (ESA 95, IV. melléklet).

⁽¹⁹⁾ 2008/2250(INI) sz. (lásd a 13. lábjegyzetet).

⁽²⁰⁾ A szociális gazdasági vállalkozások közvetlenül 11 millió európaiat látnak el teljes munkaidős állással, és minden gazdasági területen jelen vannak, mind a nagy verseny jellemezte területeken (pénzügyi szektor, mezőgazdaság), mind az olyan innovatív ágazatokban, mint a személyre szabott szolgáltatások vagy a megújuló energiák.

⁽²¹⁾ EGSZB (2008), *Az Európai Unió szociális gazdasága* (lásd a 2. lábjegyzetet).

⁽²²⁾ COM(2004) 18 végleges, 4.3. pont (Az európai szövetkezetek támogatása) – magyarul nem érhető el.

3.3 Az *általános érdekű szolgáltatásokat nyújtó vállalatok* az európai szociális vetület fontos tengelyét jelentik. Az európai szociális modell szerves részeként speciális szerepet töltenek be azáltal, hogy szolgáltatásnyújtási tevékenységük révén teljesítik és erősítik is a kiváló minőség, a biztonság és elérhető árak, az egyenlő bánásmód, az általános hozzáférés, valamint a fogyasztói jogok elvét. Ilyen értelemben közvetlen és közvetett hatással is vannak a foglalkoztatásra, hiszen a jó infrastruktúra vonzó a magánberuházások számára. Az általános érdekű szolgáltatásokat nyújtó vállalatok a gazdaság egyik nagyon fontos részét jelentik: a munkaerő 25–40 %-át foglalkoztatják, és a GDP több mint 30 %-át adják.

3.4 A *szociális vállalatok* (szociális szövetkezetek és hasonló, számos különböző jogi formában működő vállalatok) szolgáltatásokat nyújtanak például az egészségügy, a környezetvédelem, a szociális ellátórendszer és az oktatás terén. Ezek altruista hozzájárulás formájában gyakran jelentős forrásokat fektetnek termelési folyamataikba, és az általános szociális jóléti politika hatékony eszközeiként tevékenykednek. A szociális vállalatok nagy része ráadásul „munkaerő-integráló szociális vállalat”, amely célja a munkahelyteremtés és a hátrányos helyzetűek munkaerő-piaci integrálása.

3.5 A *szociális vállalat* nem mindig jogi kategória, hanem egymástól nagyban eltérő ágazatok társadalmi és gazdasági hasznot teremtő vállalatait foglalja magában. Nehezen osztályozhatók. Az a fő kérdés, hogy hogyan támogathatók ezek a vállalkozók, olyan feltételeket biztosítva számukra, amelyek lehetővé teszik, hogy fejlessék innovációs kapacitásukat, amely különösen értékes képességnek számít válság idején. ⁽²⁴⁾ Az Európai Bizottságnak komolyan el kellene gondolkodnia egy, a szociális vállalatokra vonatkozó politika kialakításán. ⁽²⁴⁾

3.6 Azokban az esetekben, amikor bizonyítják képviselőségüket, be kell vonni a szociális párbeszédbe mindazokat a szervezeteket, amelyek a különböző vállalatípusok közül a leginkább képviselési jellegűek.

3.6.1 A fent említett szektorok némelyike már részt vett ágazati egyeztetéseken, mint például a Biztosító Egyesületek Nemzetközi Szövetsége (AMICE) a biztosítás területén, a *Cooperatives Europe* ⁽²⁵⁾ egyes tagjai, például a Szövetkezeti Bankok Európai Egyesülése (EACB) és az Európai Takarékpénztárak Szövetsége (ESBG) a bankszektorban. ⁽²⁶⁾

⁽²⁴⁾ „It's time for social enterprise to realise its potential” [Itt az idő, hogy a szociális vállalatok megmutassák, mire képesek] Trimble, Robert, *The Bridge magazine*, 17. o. www.ipt.org.uk.

⁽²⁴⁾ EGSZB-vélemény: „Vállalkozói szellem és a lisszaboni menetrend”, HL C 44., 2008.2.16., 84. o.

⁽²⁵⁾ Meg kell jegyezni, hogy a *Cooperatives Europe*-hoz hasonlóan egyes szervezetek tanulmányokat készítenek képviselőségükről, hogy részt vegyenek a társadalmi párbeszédéről szóló konzultációkban.

⁽²⁶⁾ EGSZB-vélemények: HL C 182., 2009.8.4., 71. o., és HL C 228., 2009.9.22., 149–154. o.

4. A vállalatformák sokféleségével kapcsolatos jogi és szabályozási keret

4.1 Bevezető: A vállalati formák sokfélesége és a belső piac

4.1.1 A belső piac kialakítása és fejlesztése nem rendelheti alá a célokat az eszközöknek, ezért olyan jogi és szabályozási keret létrehozására van szükség, amely tükrözi a piac különböző gazdasági szereplőinek jellegzetességeit. Mindezt úgy, hogy a különböző vállalati formák egyenlő feltételek mellett működhesenek, figyelembe véve ugyanakkor mindegyikük jellegzetességeit. Ez a keret jelenleg a tőzsdén jegyzett nagy cégekre van kialakítva, és minden vállalatípusra történő alkalmazása akadályokat teremt a kisebb cégek számára. A keretnek eredményesen hatékonyságra kell ösztönöznie a szereplőket, ami elősegíti majd, hogy igazságosabb legyen a rendszer. A keretet a társasági, a számviteli, a verseny- és az adójog, illetve a statisztikai harmonizáció és a vállalatpolitika révén alkalmazzák majd.

4.2 Társasági jog

4.2.1 A nyilvánosan működő európai részvénytársaságoknak és az európai szövetkezeteknek megvan a saját alapokmányuk, de európai alapokmány hiányában a többi vállalatípus különböző akadályokkal küzd a belső piacon. Az európai kvk-*knak* rugalmas európai jogszabályokra van szükségük, hogy könnyebben működhesenek határokon átnyúlóan. Az európai szövetkezetekre (ESC) vonatkozó szabályozás egyszerűsítésére is szükség van, melynek összetettsége lassítja az idevonatkozó fejlesztést.

4.2.2 A jogszabályi keret hiánya akadályozza az európai szinten tevékenykedő alapítványokat abban, hogy a többi társasági cégformával egyenlő feltételek mellett dolgozzanak. Az EGSZB ezért üdvözlözi az európai alapítványi alapokmányra vonatkozó megvalósíthatósági tanulmány eredményeit, és felszólítja az Európai Bizottságot, hogy 2010 elejére legyen kész a hatásértékeléssel, és terjesszen elő javaslatot olyan rendeletre, amely lehetővé teszi az európai szinten működő alapítványoknak, hogy másokkal azonos feltételek mellett működjenek a belső piacon. ⁽²⁷⁾

4.2.3 Ugyanezért az EGSZB azt is kéri az Európai Bizottságtól, hogy kezdjen el dolgozni az európai szövetségekre és önszervező egyletekre vonatkozó alapokmányok elfogadásán.

4.3 Számviteli jog

4.3.1 A számviteli szabványokat hozzá kell igazítani a különböző vállalatípusokhoz. A számviteli joggal kapcsolatos korlátozások közé tartoznak azok az akadályok is, amelyeket az új nemzetközi számviteli rendszer (IAS) bevezetése okoz a tőzsdén jegyzett vállalatok számára. Az európai számlákat nem lehet anélkül harmonizálni, hogy ne tűnjenek el az Európai Unióban létező egyes vállalatípusok alapvető jellegzetességei.

⁽²⁷⁾ Az európai alapítványi alapokmányra vonatkozó európai bizottsági megvalósíthatósági tanulmány becslése szerint az európai alapítványok határokon átnyúló tevékenysége előtt álló akadályok révén felmerülő költségek évente mintegy 90–100 millió eurót tesznek ki.

4.3.2 A szövetkezetek speciális esetében nyilvánvalóan nehéz olyan koncepciót megfogalmazni a részvényesek saját tőkéjéről, amely általánosan és diszkriminációmentesen alkalmazható, ami negatív és romboló hatással járhat a vállalati sokszínűsége. Az EGSZB arra kéri az Európai Bizottságot, hogy számviteli kérdésekben vegye figyelembe a szövetkezetek státuszát, és a tagok jegyzett tőkéjét *idegen tőke* helyett inkább a szövetkezetek részvényeseinek saját tőkéjeként kezelje, amíg a tagból – a szövetkezetből való kiváláskor – hitelező nem lesz. ⁽²⁸⁾

4.3.3 Az EGSZB egyetért a de Larosière-csoport ajánlásával, ⁽²⁹⁾ amely szerint a számviteli standardok nem befolyásolhatják az üzleti modelleket, nem szabad, hogy támogassák a prociklikus szemléletet, és hogy elrettentsenek a hosszú távú beruházásoktól, illetve hogy aláássák a vállalatok stabilitását.

4.4 Versenyjog

4.4.1 Minden egyes cégformának úgy kell tudnia folytatni üzleti tevékenységét, hogy közben megőrzi működési módszereit. A versenyjog ezért nem épülhet egyetlen, uniformizált vállalkozási modellre, el kell kerülnie a diszkriminatív magatartást, és értékelnie kell a nemzeti szinten bevált gyakorlatokat. Nem privilégiumok létrehozása a cél, hanem az igazságos versenyjog támogatása. Korábbi véleményeivel ⁽³⁰⁾ összhangban az EGSZB ezért azt szorgalmazza, hogy a versenyjogi és adóügyi szabályok kiegyenlítve szabályozzák azokat a vállalati költségkülönbözöket, amelyek a nem hatékony termelési folyamatok helyett a szociális költségek internalizációjához kötődnek.

4.4.2 Bizonyos versenypolitikai eszközök nem tekinthetők semlegesnek a különböző vállalatípusok szempontjából, ahogy azt már az EGSZB is hangsúlyozta: *ami az adóügyi, a közbeszerzési és a versenyjogi szabályokat illeti, a szociális gazdaságnak testre szabott megoldásokra van szüksége.* ⁽³¹⁾ Az olyan K+F+I-magánberuházásoknak juttatott állami támogatás például,

⁽²⁸⁾ Ahogy arra a friss számviteli irodalom is felszólít: CIRIEC-España, *Revista de Economía Pública, Social y Cooperativa* 58. szám, 2007. augusztus (www.ciriec.es), B. Fernández-Feijóo és M. J. Cabaleiro: *Clasificación del capital social de la sociedad cooperativa: una visión crítica* [A szövetkezeti vállalatok jegyzett tőkéjének osztályozása: kritikai értékelés].

⁽²⁹⁾ Az EU-ban a pénzügyi felügyelettel foglalkozó magas szintű csoport jelentése, 2009. február http://ec.europa.eu/internal_market/finances/docs/de_larosiere_report_en.pdf; 4. ajánlás, 21. oldal.

⁽³⁰⁾ HL C 234., 2005.9.22. és COM(2004) 18 végleges.

⁽³¹⁾ HL C 117., 2000.4.26., 52. o., (8.3.1. pont). Az Európai Bizottság különbséget tesz az „állami támogatások” és az „általános intézkedések” között, ez utóbbiak közé sorolva „a környezeti, K + F vagy oktatási beruházások [adóöszönzését, amely] csak azokat a vállalkozásokat részesíti előnyben, amelyek ilyen beruházást vállalnak, de ugyanakkor ez sem jelent feltétlenül állami támogatást” (A Bizottság közleménye az állami támogatási szabályoknak a vállalkozások közvetlen adóztatásával kapcsolatos intézkedésekre történő alkalmazásáról HL C 384, 1998.12.10., 3. o., 14. pont). Az Európai Unióban a nagyvállalatok a legaktívabbak a K+F-ben. Spanyolországban például a nagyvállalatok 27,6%-a ruház be a K+F-be, míg a 250 főnél kevesebb munkavállalót foglalkoztató cégeknek csupán 5,7%-a hajtott végre ilyen beruházásokat – 2007-es adatok, www.ine.es.

amelyek célja a termelési rendszer versenyképességének növelése, főként a nagyvállalatoknak kedvez, mivel elsősorban ők végeznek ilyen tevékenységeket. Továbbá mivel a nagyvállalatoknak nagyobb a mozgásterük a termelés helyszínének megválasztásában, előnyösebben ki tudják használni az ipari ágazatnak szánt állami infrastrukturális beruházásokat. Ez néha versenyhátránnyal jár a kisvállalkozásokra nézve, amelyeknek kevés reális lehetőségük van a különböző üzleti helyszínek kiválasztásában.

4.4.3 A versenyszabályoknak figyelembe kellene venniük a *szociális vállalatok* rendkívüliségét is, amelyek nem piaci alapú javakat és szolgáltatásokat termelnek és osztanak szét marginalizálódott emberek részére, illetve olyanoknak, akik ki vannak téve a társadalmi kirekesztés veszélyének. Ezek a vállalatok jelentős altruista forrásokat is beépítenek termelési rendszerükbe.

4.5 Adójog

4.5.1 Egyes tagállamokban némely vállalat gyakran egyenlőtlen versenyhelyzetbe kerül olyan okok miatt, melyek nem termelési folyamataikkal kapcsolatosak, hanem a piac felosztásának hibáiból erednek, ⁽³²⁾ azaz olyan helyzetekbe kerülnek, melyekben a piac nem hatékony a források optimális elosztása szempontjából. Az EGSZB támogatja azt az irányelvet, mely szerint a helyi szolgáltatásokra csökkentett héa-kulcsokat kell alkalmazni; ez alapvetően kiterjed a kkv-kra. Ismételten egyetértésének ad hangot az Európai Bizottság által megfogalmazott elv kapcsán, mely szerint az egyes vállalat típusoknak biztosított adókedvezményeknek arányban kell lenniük az adott cégformában rejlő jogi korlátokkal vagy hozzáadott szociális értékkel. ⁽³³⁾ Az EGSZB ezért felszólítja az Európai Bizottságot, hogy ösztönözze a tagállamokat arra, hogy vizsgálják meg annak lehetőségét, hogy igazolt közhasznuk és a regionális fejlődéshez való elismert hozzájárulásuk alapján kompenzációs intézkedéseket biztosítsanak a vállalatoknak. ⁽³⁴⁾ Elsősorban arra az egyes országokban fennálló problémára kellene megoldásokat keresni, amely a non-profit szervezeteket érinti azáltal, hogy nem tudják visszaigényelni azt a héát, amelyet a közhasznú tevékenységük végzéséhez szükséges javak és szolgáltatások beszerzésekor fizettek ki. Említést érdemelnek azok az adórendszerek is, amelyeket a közhasznú célokkal nem

kapcsolatos gazdasági tevékenységeket végző nem kormányzati szervezetek esetében alkalmaznak.

4.5.2 Jelenleg a kkv-knak nincs sok reális lehetőségük arra, hogy beruházzanak a K+F+I-be, ami pedig fontos eleme lenne annak, hogy a termelés hatékony, az üzlet pedig versenyképes legyen. Mindez versenyhátrányt eredményez, amit az e területen beruházó kkv-k esetében adókedvezményekkel kellene ellensúlyozni. Az ajánlások egy sor kompenzációs intézkedést tartalmaznak. Ezek közül – országonként – megemlíthetők a K+F-be irányuló többszörös beruházásokra vonatkozó különleges adókedvezmények, a nyereség hiányában történő (adó)visszatérítések, valamint a szociális terhek enyhítései. Mivel a kkv-k stratégiai szereppel bírnak a közösségi gazdaságban, az EGSZB azt ajánlja, hogy minden tagállam kompenzációs intézkedések optimális kombinációját alkalmazza, hogy ezzel is segítse a kkv-k túlélését és növekedését az adott gazdaságban. Ezeknek a programoknak a legfontosabb hatása az, hogy működésük első éveiben segíthetik a K+F-re szakosodott kkv-k fejlődését.

4.6 Statisztikai harmonizáció

4.6.1 A különböző vállalat típusokra vonatkozó összesített számadatokat a Nemzeti Számlák Európai Rendszerének (ESA 95) kritériumai alapján egységesen kezelik a tagállamok és az EU. A szövetkezetekre, segélyegyletekre, szövetségekre, alapítványokra és hasonló vállalatokra vonatkozó gazdasági statisztikák azonban nagyon korlátozottak, és heterogén kritériumok alapján gyűjtik őket, ami megnehezíti annak elemzését és értékelését, hogy ezek a cégek mennyiben járulnak hozzá a makrogazdasági célkitűzések megvalósításához. Az Európai Bizottság ezért megrendelte egy *kézikönyv* elkészítését, ⁽³⁵⁾ amely lehetővé teszi majd, hogy ezekről a vállalatokról a nemzeti számlák szempontjából egységes kritériumok alapján nemzeti statisztikák készüljenek. Az EGSZB azt kéri, hogy az EU minden országában ezeket az új elemzési eszközöket használják harmonizált statisztikák készítésére a fent említett vállalat típusokról, és hogy hatékonyabb politikákat alkalmazzanak ezen a téren.

Tanácsos lenne a módszertan kidolgozása a mikrovállalkozásokat vizsgáló európai megfigyelőközpont létrehozásának előmozdításához.

Kelt Brüsszelben, 2009. október 1-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke

Mario SEPI

⁽³²⁾ Az Európai Bizottság COM(2008) 394 végleges közleménye. (lásd a 8. lábjegyzetet).

⁽³³⁾ COM(2004) 18 végleges.

⁽³⁴⁾ EGSZB-velemény a COM(2004) 18 végleges szövegről, 4.2.3. pont, HL C 234., 2005.9.22. 1. o.

⁽³⁵⁾ Kézikönyv (lásd az 1. lábjegyzetet).